

Asia: VN/12957/2023

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi merituulivoimasta talousvyöhykkeellä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

4 luku – Ehdotukset ja niiden vaikutukset

Tunnistattekko, että esitetyillä laeilla olisi vaikutuksia, joita ei ole huomioitu esityksessä?

Keski-Pohjanmaan liitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto luonnokseen hallituksen esitykseksi laiksi merituulivoimasta talousvyöhykkeellä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Keski-Pohjanmaan liitto toteaa, että lakiehdotuksen tavoitteet edistää merituulivoiman rakentamista talousvyöhykkeellä, selkeyttää talousvyöhykkeen merituulivoimahankkeita koskevaa sääntelyä ja varmistaa, että oikeudet merituulivoiman hyödyntämiseen myönnetään tasapuolisella, läpinäkyvällä ja ennakoitavalla tavalla, ovat kannatettavia. Myös se, että kilpailutettavat alueet valitaan yhteiskunnan kokonaisedun kannalta tarkoituksenmukaisesti, on tarkoituksenmukaista. Kilpailutettavien alueiden valinta korostaa valtion ja alueiden välistä suunnittelutarvetta esimerkiksi merialuesuunnittelun ja maakuntakaavojen näkökulmasta, jota Keski-Pohjanmaan liitto pitää hyvänä asiana.

Päästöttömän sähkön tarpeen ennustetaan lähivuosikymmeninä kasvavan nopeasti, kun ilmastoyöstä esimerkiksi teollisuuden prosessit ja liikenne sähköistyvät. Hallitus on asettanut keskeiseksi tavoitteeksi puhtaan vedyn tuotannon luomisen Suomeen siten, että Suomi voisi tulevaisuudessa olla vedyn tuotannossa Euroopan kärkimaita. Vedyn tuotanto nielee suuria määriä sähköä. Merituulen hyödyntäminen puhtaan sähkön tuottamiseksi ja erityisesti energiantensiivisen teollisuuden houkuttelemiseksi Suomeen on keskeisen tärkeää. Keski-Pohjanmaalla suunniteltujen yli 12 miljardin euron vetyteollisuuden, kriittisten mineraalien ja metallien jalostamisen ja kemian teollisuuden suurinvestointien toteutuminen edellyttää tietoisuutta alueelle saatavissa olevasta ja riittävästä sähkön tuotannosta. Myös yhteiskunnan laajempi sähköistyminen lisää merkittävästi sähkön tuotannon tarvetta. Sen lisäksi, että Keski-Pohjanmaalla tuotettua aurinko- ja maatuulisähköä sekä merituulisähköä voidaan tuottaa kuluttajien tarpeisiin kansallisesti ja alueellisesti, tarvitaan sähköä suuressa määrin myös suoraan teollisuuden kulutuskohteisiin erityisesti Kokkolan alueella, jonne on suunnittelussa em. merkittäviä vetyteollisuuden, mineraalien jalostamisen ja kemian teollisuuden suurinvestointeja. Keski-Pohjanmaan liitto pitää tärkeänä, että

Suomi varmistaa päästöttömän sähkön riittävyden tulevaisuudessa ja vauhdittaa merituulivoiman rakentamista talousvyöhykkeellä siitä seuraavien myönteisten valtion ja aluetalouteen kohdistuvien myönteisten kerrannaisvaikutusten hyödyntämiseksi.

Keski-Pohjanmaan liitto toteaa, että tuulivoiman rakentaminen merelle on noin kaksi kertaa kalliimpaa kuin maalle. Merkittävä lisäkustannus syntyy siitä, kun kaukana merellä oleva tuulipuisto kytketään kantaverkkoon mantereella. Merituulipuistojen syöttölinjat mantereelle tulee olla yhteensovitettu maakuntakaavojen ja kuntien yleiskaavoituksen kanssa. Mantereella tarvittava syöttölinjojen lisärakentamisen merkitys korostuu, koska puutteelliset siirtoyhteydet aiheuttavat tuotantoon vajaakäyttöä sen lisäksi, että myös sähkön hinta pyrkii nousemaan. Sähkönsyöttölinjojen lisärakentaminen tulee olla tiiviisti yhteensovitettu maakuntien ja kuntien maankäytön kanssa osana aluerakenteen suunnittelua. Merituulivoimapuistojen rakentaminen edellyttää myös hankkeen sosiaalista hyväksyttävyyttä, jonka vuoksi kansalaisten tiedontarvetta palveleva tiedottaminen korostuu.

Valtion tulee vauhdittaa investointeja merituulivoimaan keventämällä hankkeiden verkkokustannuksia. Tulee myös pohtia mahdollisuuksia edistää merelle rakennettavien verkkojen rakentamista tukemalla hankkeita taloudellisesti, esimerkiksi valtion takauksin taikka kantaverkkoyhtiö FinGridin rakentamisveloitteeseen perustuen. Omistajaohjauksessa kantaverkkoyhtiö FinGridin tavoitteeksi tulee asettaa tunnistaa ja löytää alueet, joissa verkko palvelisi mahdollisimman monia merituulihankkeita.

Vapaa kilpailu on avoimen markkinatalouden avaintekijä. EU:n kilpailulainsäädännön tarkoituksena on taata yrityksille oikeudenmukaiset ja tasapuoliset kilpailuedellytykset. vapaalla kilpailulla voidaan edistää innovointia, yhtenäisiä standardeja ja pk-yritysten kehittämistä. Keski-Pohjanmaan liitto pitää nyt valmistellussa lakiluonnoksessa esitettyä mallia kilpailutuksesta raikkaana ja avoimuutta lisäävänä. Esitetty malli mahdollistaa kilpailuun osallistuville mahdollisuuden arvioida omia kyvykkyyksiään suhteessa kilpailutuksen kriteereihin. Tämä lisää kilpailutuksen avoimuutta. Toisaalta, on ymmärrettävää, että ensimmäisillä kilpailutuskierröksillä joillain yrityksillä saattaa olla muita kilpailutukseen osallistuvia paremmat tiedot kilpailutuksen kohteena olevasta alueesta ja soveltuvuudesta merituulirakentamiseen, koska nämä toimijat ovat valmistautuneet talousalueen hyödyntämisluvan hakemiseen valtioneuvostolta nykyisen lain perusteella ja heille myönnettyihin tutkimuslupiin perustuen. Siitä heitä ei voi moittia. Siksi Keski-Pohjanmaan liitto ei näe perusteltuna kurittaa näitä yrityksiä sen vuoksi, että ne ovat tehneet valmistavaa selvitystyötä nykyisin soveltamisen perusteella. Keski-Pohjanmaan liitto ei pidä perusteltuna lakiluonnoksessa esitettyä ajatusta edistää sanktiomenettelyä niiden toimijoiden osalta, jotka ovat hankkineet mahdollisista kilpailutuksen kohteena olevista alueista pohjatietoja esim. heille myönnettyihin tutkimuslupiin perustuen. Kilpailutuksessa on kuitenkin tärkeää kohdella toimijoita tasapuolisesti ja syrjimättömästi sen lisäksi, että kilpailuttaessa toimitaan avoimesti ja suhteellisuuden vaatimukset huomioon ottaen.

Keski-Pohjanmaan liitto pitää erittäin tärkeänä huomiona lakiluonnoksen perusteluissa esitettyä näkemystä sähkön hinnan ja kysynnän kehityksen vaikutuksista suurinvestointihankkeiden kannattavuuteen ja toteutusmahdollisuuksiin. Olennaista asiassa on se, miten investoijat arvioivat

tätä kehitystä. Siksi Keski-Pohjanmaan liitto pitää hyvin tärkeänä kysymyksenä sitä, että merituulivoima-alueiden yksinoikeuden ratkaisemistilanteessa selvitetään, minkälaista kiinnostusta alueisiin ja kuntiin on kohdistunut kansainvälisen ja kansallisen energiaintensiivisen teollisuuden piiristä. Tämä edellyttää valtion ja alueellisten investointinyrkkiä tiivistä vuoropuhelua riittävien selvitysten valmistelemiseksi.

Lakiesityksen kehittämisen yhtenä kannustimena on tuotu esille merituulivoima-alueiden hyödyntämisluvista saatujen tulojen myönteiset vaikutukset valtion tulojen kasvuun. Olennaista asiassa ei ehkä kuitenkaan ole antaa painoa sille, kuinka paljon merituulivoimahankkeet kasvattavat valtion tuloja, vaan sille, miten mahdollisia merituulivoima-alueiden aiheuttamia haittavaikutuksia elinkeinoihin ja ympäristöön kyetään kompensoimaan. Merituulivoimahankkeet tulevat toteutuessaan lisäämään sekä rakentamis- että tuotantovaiheessa merkittävässä määrin alihankintaan osallistuvien pk-yritysten toimintakykyä, vahvistamaan työllisyyttä, lisäämään ostoja ja palveluhankintaa sekä vahvistamaan aluetaloutta, joista aiheutuvat myönteiset seurausvaikutukset ohjautuvat valtion budjettiin ja kuntatalouteen lisääntyneinä verotuloina.

Muu palaute vaikutusarvioista

Keski-Pohjanmaan liitto toteaa, että vuosien saatossa usea yritys on ollut kiinnostunut hyödyntämään merituulivoimaa sähkön tuotannossa, jonka vuoksi nämä yritykset ovat sijoittaneet merkittäviä summia selvitystöihin tutkimusluvan saatuaan. Lähtökohtana on ollut se, että hyödyntämisluvan myöntäminen perustuu voimassa olevan lainsäädännön vaatimukseen ja valtioneuvoston harkintaa suhteessa muuhun lainsäädäntöön. Siksi on tärkeää jo toimijoitten yleisen oikeusturvan näkökulmasta, että nykyisessä oikeustilassa valmisteluja tehneiden yritysten oikeusturvaa suojataan vilpittömän mielen suojan perusteella.

7 luku – Säännöskohtaiset perustelut

Palaute alueen valinnasta

Keski-Pohjanmaan liitto pitää lakiluonnoksessa esitettyä mallia merituulivoima-alueen valinnasta lähtökohtaisesti perusteltuna ja hyväksyttävänä. Toisaalta Keski-Pohjanmaan liitto pitää tärkeänä myös sitä, että merituulivoima-alueen valinnassa esille nousevat mahdolliset rajoitteet tai ehdot ovat tunnistettu ja määritetty jo valintavaiheessa ja ne ovat kilpailutukseen osallistumista harkitsevien tiedossa viimeistään silloin, kun kilpailutus avataan. Tällä poistetaan se riski, että kilpailutuksen voittaja kohtaa uusia vaatimuksia hyödyntämisluvan hakemisprosessin yhteydessä, joka saattaa johtaa valitun kilpailutuksen voittajan vetäytymiseen hankkeesta. Valtioneuvoston tulee kohdella kaikkia kilpailuun osallistuvia tasapuolisesti ketään syrjimättä tai suosimatta. Merituulivoima-alueen määrittely ei saa asettaa tarjoajia epätasa-arvoiseen asemaan esimerkiksi jo aikaisemmin tehtyjen ja myönnettyyn tutkimuslupa perustuvien selvitysten vuoksi.

Merituulivoima-alueen valinnassa korostuu myös suunnitellun merituulivoima-alueen vaikutusten arviointi ja tunnistaminen muihin merellisiin toimintoihin, kuten kauppamerenkulkuun, satamien toimintaan ja elinkeinoihin. Olennaista onkin jo valintavaiheessa selvittää ja pyytää lausunnot merituulivoimalla-alueen läheisyydessä toimivilta alueen, kuntien, satamien ja elinkeinotoimijoiden edustajilta eri vaikutusten tunnistamiseksi ja arvioimiseksi. Siksi on tärkeää, että valtiotoimija on

valintavaiheessa tiiviissä yhteistyössä aluetoimijoiden kanssa. Merialueelle laadittujen merialuesuunnitelmien merkitystä ei tässä selvitystyössä myöskään pidä väheksyä.

Palaute vakuuksista (osallistumisvakuus ja edistämisyakuus)

Keski-Pohjanmaan liitto ymmärtää lainsäädäntöä valmistelleiden näkemystä varmistua kilpailutukseen osallistujien motiivista edistää merituulivoimahankkeita kytkemällä prosessiin velvoitteen osallistumisvakuudesta sekä myös sillä tavoiteltavasta oikeushyvästä turvata kilpailutuksella haettava häiriötön toiminta. Toisaalta, Keski-Pohjanmaan liitto tuo esille, että samalla kun talousvyöhykkeellä toteutettavan merituulivoiman hyödyntämiseen tähtäävän prosessin tavoitteena on varmistua merituulivoimahankkeiden edistymisestä tasapuolisesti ja avoimen kilpailun kautta, tulee prosessin samalla turvata myös vapaa kilpailu, jotta markkinamekanismi toimii häiriöttä ja menestyvät yritykset kykenevät tarjoamaan osaamistaan ja kyvykkyytään merituulivoimahankkeiden edistämiseksi Suomessa. Lakien tavoitteena tulee olla myös luoda oikeussuojaa siten, että varmistutaan tarjoajien laadusta ja kyvykkyudesta tuottaa tarvittava hyöty parhaalla mahdollisella laadullisella tavalla ilman, että pääpaino asetetaan lailla sanktiomenettelyn kautta saatavalle oikeusvaikutukselle esimerkiksi osallistumisvakuuden taikka edistämisyakuuden muodossa. Siksi osallistumisvakuuden asettaminen kilpailutukseen osallistujille tulee olla aivan viimekätinen oikeudellinen keino, ellei lainsäätäjät kykene muuta kannustavampaa menettelytapaa prosessiin luomaan.

Palaute maksuista (osallistumismaksu ja hyödyntämismaksu)

Lakiluonnoksen 8 §:n 1 momentin mukaan kilpailutuksesta aiheutuvien kokonaiskustannusten kattamiseksi kilpailutukseen osallistuja olisi viimeistään tarjouksen antamisen määräpäivänä velvollinen suorittamaan Energiavirastolle osallistumismaksun. Keski-Pohjanmaan liitto pitää tärkeänä arvona sitä, että nyt lausunnolla olevilla laeilla turvataan tehokas julkisten varojen käyttö merituulivoiman hyödyntämisen prosessissa sekä edistetään laadukkaiden merituulivoima-alueisiin kohdistuvien innovatiivisten ja ekologisesti kestävien ratkaisujen muodostumista, mutta samalla turvataan yritysten ja muiden yhteisöjen tasapuoliset mahdollisuudet osallistua kilpailutukseen. Kyse ei viime kädessä ole lainvalmistelun suunnitteleman osallistumismaksun suuruudesta vaan siitä, onko lakiluonnoksessa esitetty valintaprosessi niin Energiavirastoa työllistävä ja poikkeava suhteessa muihin valtion ja kuntien julkisiin toimintoihin, että se edellyttää erillisen osallistumismaksun perimistä osallistujilta vapaaseen kilpailutukseen osallistumiseksi. Tässä suhteessa esitetty maksumenettelyperiaate on varsin poikkeuksellinen ja vapaata kilpailua rajoittava. Keski-Pohjanmaan liiton näkemyksen mukaan Energiaviraston tulisi kyetä järjestämään kilpailun edellyttämä hallinnollinen toimintansa siten, että sille lailla asetettava merituulivoima-alueiden kilpailuttamistehtävä kyetään toteuttamaan olemassa olevilla resursseilla mahdollisimman taloudellisesti, laadukkaasti ja suunnitelmallisesti kilpailuolosuhteet hyväksi käyttäen ja ympäristö- ja sosiaaliset näkökohdat huomioon ottaen.

Muu palaute kilpailutuksesta

Keski-Pohjanmaan liitto pitää hyvänä, että lakiluonnoksessa esitetty kilpailutusmalli poistaa nykyisessä laissa olevan puutteen toimintatavasta tilanteesta, jossa samasta merialueesta on kiinnostunut useampi toimija.

Palaute hyödyntämisluvasta

Keski-Pohjanmaan liitolla ei ole asiaan huomautettavaa.

Palaute valitusten osittaisesta keskittämisestä Vaasan hallinto-oikeuteen (Erityisesti hallinto-oikeuksille, korkeimmalle hallinto-oikeudelle ja markkinaoikeudelle osoitettu kysymys)

-

Palaute muutoksenhausta

Keski-Pohjanmaan liitolla ei ole asiaan huomautettavaa.

Palaute talousvyöhykelain muutoksista

Keski-Pohjanmaan liitolla ei ole asiaan huomautettavaa.

8 luku – Lakia alemman asteinen sääntely

Palaute asetuksella myöhemmin säädettäviin asioihin liittyen

Keski-Pohjanmaan liitto pitää hallituksen esityksessä määritettyjä asetuksella säänneltäviä asiakokonaisuuksia riittävän tarkkarajaisina ja lausuntopyyntöä kohteena olevia lakiehdotuksia täsmentävinä ja täydentävinä, eivätkä ne siten muuta itse lakiehdotusten sisältöä. Toisaalta, Keski-Pohjanmaan liitto haluaa todeta, että Suomen perustuslaki (731/1999) rajoittaa asetusten alaa siten, että "yksilön oikeudet ja velvollisuudet" eivät saa jäädä asetuksen varaan. Lausuttavana olevan lakiehdotuksen 7 §:ssä säännellään kilpailuun osallistumisen edellytyksistä ja osallistujien valmiuksista. Keski-Pohjanmaan liitto pyytäkkin lainvalmistelua vielä arvioimaan, onko kilpailutukseen osallistumisen edellytyksistä annettavan asetuksen perussäännösten asiat kuitenkin sen tasoisia, jotka Suomen perustuslain edellyttämällä tavalla tulisi säätää lainsäätäjien tasoisesti.

Muu palaute

Tähän pyydetään jättämään palaute vain niistä asioista, joita ei ole mainittu yllä.

-

Kaiponen Jyrki
Keski-Pohjanmaan liitto - Maakuntajohtaja